

milyen széleskörű Szépe tevékenységének kisugárzása. A mi generációnkból ő volt talán az egyetlen, akinek megadatott, hogy megvalósuljon másokban mindaz, amit egy ember elképzelni képes, de megvalósítani nem. Ehhez az elképzeléseken túl kellett egy szervezés folyamatában lévő egyetem, ahol sok nyitott szellemű szakembert lehetett alkalmazni. Ebből a lehetőségből azonban Szépe teremtett valóságot. A két kötet szerzői közt jó két tucatnyi ma is pécsi oktató.

A kötetek cikkeinek utolsó csoportja nem kapcsolódik Szépe tudományterületéhez, de szerzői eszmetársuknak, ötletadójuknak vagy barátjuknak tartják az ünnepeltet.

E sorokat a kötet olvasgatása után, a határidő szorításában egyhuzamban írtam, ösztönösen. Nos, a fentieket újraolvasva, úgy találtam, hogy ha már lehetetlen volt elemeznem a kötetet, megírtam, hogy miért az van benne, ami ott megtalálható. Ismeretésnek aligha alkalmas ez az írás, utószónak talán megjárja. Az ilyen fajta recenziók egyébként nem jellemzők rám. Nos, hogy a tartalmi követelménynek eleget tegyek, számba vettem a két kötet cikkeit. Az első kötet igen változatos, de főleg alkalmazott nyelvészeti írások találhatók benne. A második kötetben a generatív ihletésű nyelvtan, az alkalmazott nyelvészet különböző aspektusai, a fonetika és szövegnyelvészet – ebben a sorrendben – jelentik a domináns témákat. Mindez megfelel Szépe György sugárzási területeinek. Nem tartom szerencsésnek az első kötet tisztán vagy főleg dicsérő írásait, sőt verseit. Nincs szüksége rájuk az ünnepeltnek. Egy olyan mondat a cikk elején, mint Kieferé, sokkal többet mond. A korunkban szokásos legendagyártást esetleg ellenkezőjére fordítja majd az utókor.

Dezső László

Bárdosi Vilmos

Francia-magyar szólásszótár

Tematikus gyűjtemény és gyakorlókönyv

Corvina, Budapest 1997, 310 p.

Szólásokat tesz közzé és rendszerez legújabb kötetében a francia frazeológia avatott ismerője, Bárdosi Vilmos. A jelen mű szerzője egy jó tíz éve azonos céllal készített, majd a közelmúltban ismét kiadott egyetemi oktatási segédanyagát fejlesztette tovább. A tartalmában fölöttébb hasznos, küllemében pedig immár formás-takaros opuszban gondosan átdolgozta és kibővítette az eredetit.

Mivel ennek az idióma-gyűjteménynek a fogyasztói nem csak a francia nyelv felsőfokú – esetleg középfokú – stúdiumába mélyedő szakemberek lesznek, s mellettük a szó legjobb értelmében vett 'amateur'-ök (tehát nem csak ún. „amatőrök”), ezért nagyon is érthető, hogy igen széleskörű tájékoztatóvá kellett válnia. Nem csupán a francia szólások dolgában. A benne közölt ismeretek ugyanis – melléktermékként (?) – olyan adatokkal bővítik az olvasó/használó műveltségét, amelyeket így egybegyűjtve alig talál meg másutt, legfeljebb számos forrásból összekeresgélte időigényes böngészés eredményeként. Bibliái, mitológiai, történelmi, irodalmi utalások (Augiász, Buridán, a herkulesi 12 hőstett, a hét főbűn), szokások-hagyományok (kártyajátékok, a hajdan volt úthasználati díj) beiktatásával is színesednek az olvashányos lábjegyzetek.

Hogy a recensens szépirodalmi élményeinek további asszociációiból is említsek néhányat: igen, a holdat, azaz az irreális boldogságot akarja elérni Camus Caligulája; a születő szerelemről adott fejtegetésében Stendhal állítja szembe a villámütésként feltörő érzelmet a lassúad kristályosodás folyamatával. De gondolhattam egyes francia filmcímek hozzá-nem-értő fordítására („Négy-száz csapás”, „A test ördöge” stb.).

Eötvös Józsefnél olvastuk ugyan, hogy „hosszú előszavak olvasatlanul hagyatt-

nak”, a frazeológia legfőbb elméleti tudni-valóinak itt azonban tömör összefoglalója áll előttünk. A szólások tudományos kutatásának jelenlegi állására irányítja figyelmünket. Ezért fejtegeti Bárdosi bevezetője (s a jól szelektált bibliográfiai anyag) e sajátos fogalomrendszer tartalmi/formai elemezhetőségében az osztályozás, az eredet alcsoportjait. Az elemkészlet és a szerkezeti viszonyok összességéhez persze még jónéhány iránytű hozzárendelhető lenne. Többek között: a nyelven kívüli valóságdarabokból, azaz a denotátumból kirajzolódó állapotok, illetve folyamatok konkrét tartalmi állomásaira figyelmeztetve. Így erősödik fel a nyelvhasználóban, a szólásokkal magától értetődően bizottsággal-szívesen élő kommunikátorban az a képesség (is), hogy a felszínen észlelt nyelvi köntös mögé/alá lásson, netán kukucskáljon...

Nem mindig kiszámíthatók a megfeleltetések. Mást és/vagy másképpen láttat ez a nem-tulajdonképpeni oszcilláció. Ám a jelölt és a jelölő kapcsolatában az embercentrikus szemlélet, az ember és környezete a tagadhatatlanul domináló erő. Biológiai-fiziológiai „tünetek” tükrözik lelkiállapotunkat, árulkodnak pillanatnyi lelkiállapotunkról. Hevenyészett statisztikámból kiderül, hogy az idiómák leggyakoribb szereplői közt ott lesznek a testrészek (fej, fog, fül, kéz, láb, szem stb.), a háziállatok, használati eszközök; konkrétágukban és átvitt értelemben egyaránt.

Helyesen tette a szerző, hogy a kötet címében megadott ‘szótár’ műfajának szokásos abécérendjétől eltekintve a tematikus csoportosítást választotta. „Nagy munkát vállal magára...” Hiszen akár önkényességgel lenne vádolható, szerencsére azonban erudíciója és nyelvészi érzékenysége megóvta ettől a csapdától. Éppen a jóval informatívabb, a teauruszokat követő megoldást tartom a mű egyik legnagyobb erősségének. A 25 fejezet az ember külsejét, viselkedését, viszonyait és kapcsolatait, a világban elfoglalt helyét jelölő szólások mentén nyújtja a mintegy ezer címszót. Jól el lehet

igazodni bennük, segítik ezt a betűrendes tárgymutatók: kulcsfogalmak, magyar és francia szólások listái, valamint a tanulási folyamat kínálta visszakeresési gyakorlatok és feladatok.

Érdemes lett volna esetleg (valamely nyomdatechnikai eszközzel) azt a mintegy tíz százaléknyi szólást kiemelni, amelyek az adott francia fordulat pontos magyar megfelelői. Az csak természetes, hogy a kiadványban alig akad sajtóhiba. Kevés a szokatlan, mesterkéltnak ható megoldás, szellemesek és bátrak, álszemérem nélküliek a stiláris ötletek.

A recenzió összefoglaló summája: forgassák a művet örömmel és haszonnal olvasói, használói. Okosodjanak belőle. (Én is sokat tanultam-tanulok mind egészéből, mind részleteiből.)

Mikó Pálné

Kinga Klaudy – János Kohn (szerk.)

TRANSFERRE NECESSE EST

Proceedings of the 2nd International Conference on Current Trends in Studies of Translation and Interpreting. 5-7 September 1996, Budapest, Hungary

Scholastica, Budapest, 1997, 570 p.

Ez a gyűjteményes kötet annak a háromnapos nemzetközi konferenciának az anyagát tartalmazza, amelyet „Transferre necesse est” címmel rendeztek az ELTÉ-n 1996 szeptemberében. (Ez egyébként már a második, ilyen címmel megrendezett konferencia, az elsőre 1992 novemberében került sor Szombathelyen.) Ezen a második TNE-konferencián negyven országból mintegy 400 szakember vett részt, hogy megvitassa a fordítás- és tolmácsoláselmélet legfontosabb problémáit, számot adjon kutatási